

Tillstånd mobil tillverkning av explosiv vara

Vid större sprängarbeten är det vanligt att sprängämnet tillverkas i samband med laddningen i borrhålen, med så kallade laddtruckar (MEMU:s). Detta faktablad beskriver hur tillståndsplikten och föreståndarkravet enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) kan hanteras i dessa situationer.

Tillståndsplikt och föreståndarskrav

Sprängämnena är explosiva varor och tillverkning av dem är tillståndspliktig enligt 16 § LBE, och det är Myndigheten för civilt försvar som prövar ansökningar om sådana tillstånd. Vid tillståndspliktig hantering av explosiva varor ska det finnas en eller flera föreståndare, enligt 9 § LBE. Föreståndare har till uppgift att verka för en säker hantering.

Vem ska ha tillståndet?

Det är den som hanterar den explosiva varan som ska ha tillståndet. Avgörande för om ett företag är "den som hanterar" explosiv vara i laddtrucken är om företaget har såväl rättsliga som faktiska möjligheter att bestämma över hanteringen.

Företaget ska ha möjligheter att styra över var arbetet sker, vilka verktyg och maskiner som används, hur arbetet leds, vilka rutiner som används med mera. Möjligheten för företaget att bestämma över hanteringen ska omfatta alla moment i hanteringen, inklusive åtgärder för att förhindra olyckor och för att förhindra att obehöriga kommer åt laddtruck, utgångsämnena eller färdig vara. Företaget ska även ha möjlighet att vidta säkerhetsåtgärder under pågående arbete och kunna stoppa arbetet när det behövs av säkerhetsskäl.

Ovanstående innebär att det vanligtvis är det företag som i praktiken utför själva laddningen som ska ha tillståndet för tillverkning av explosiv vara, det finns lite olika scenarier. Om laddningen sköts på entreprenad, vilket är vanligt på byggarbetsplatser, är det alltså entreprenören som utför laddningsarbetet som ska söka tillståndet.

I vissa fall kan det vara så att den personal som bedriver laddningsarbetet helt lyder under det företag som levererar utrustningen för den mobila tillverkningen, och då kan det vara företaget som levererar utrustningen som söker tillståndet. Skälet till tillståndskravet är att pröva om tillverkningen av explosiv vara kan ske på ett säkert sätt. Det är därför den som har kontroll över den faktiska tillverkningen och den personal som bedriver arbetet som ska prövas.

Vilka krav ställs på föreståndare?

Föreståndaren ska verka för att verksamheten bedrivs i enlighet med de krav som ställs, vilket innebär att personen ska vara lämplig för uppgiften, ha god kunskap om de explosiva varorna och tillverkningen av dem, samt de befogenheter som är nödvändiga. Det finns inga formella krav, tillräcklig kunskap kan fås genom en kombination av utbildning och erfarenhet. Det är dock viktigt att kunskapen/erfarenheten är relevant för den tillverkning som sker med laddtrucken. Föreståndarens lämplighet och kunskap får alltså bedömas i varje enskilt fall. För att en föreståndare ska kunna anses som lämplig måste Myndigheten för civilt försvar begära yttrande från Polismyndigheten. Med nödvändiga befogenheter menas att föreståndaren ska kunna avbryta arbetet när hon/han bedömer att det behövs ur säkerhetssynpunkt.

Föreståndaren ska vara tillgänglig när tillverkning bedrivs, vilket inte nödvändigtvis behöver betyda att hon/han är på tillverkningsplatsen. Det ska dock alltid finnas en person med ledningsansvar närvarande på platsen när tillverkning sker, och det ställs kunskapskrav även på denna person. Dessa krav ökar om föreståndaren inte finns på plats eller inte kan infinna sig inom kortare tid.

Det finns inget krav på att föreståndaren är anställd av det företag som har tillstånd för tillverkningen, dvs. det finns inget som hindrar att föreståndare engageras utifrån. Föreståndaren ska dock ges ett tydligt uppdrag och de befogenheter och faktiska möjligheter som behövs för att denne ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Mer information

Myndigheten för civilt försvars sektion för hantering av explosiva varor kan kontaktas genom att ringa Myndigheten för civilt försvars växelnummer.

Mobil tillverkning av sprängämnen

Vid mobil tillverkning av sprängämnen används vanligen emulsioner baserade på ammoniumnitrat eller väteperoxid, ANE respektive HPE, som utgångsmaterial. I normalfallet är varken ANE eller HPE ett sprängämne utan ANE transporteras under UN-nummer 3375 i Klass 5.1 och HPE under UN-nummer för oxiderande ämnen. I samband med laddningen i borrhålen görs emulsionen om till ett sprängämne, vilket innebär att det är då tillverkningen av den explosiva varan sker. Tillverkningen sker oftast med en laddtruck (MEMU) som är mobil och därför kan användas på flera platser. Tillståndet till tillverkning av explosiv vara kan därför inte vara knutet till en specifik plats utan måste knytas till laddtrucken.

Anslutande hantering och regler från Myndigheten för civilt försvar

I anslutning till mobil tillverkning av explosiva varor förekommer ofta även hantering av andra explosiva varor (till exempel patronerade sprängämnen så kallade "bostrar" och sprängkapslar). Vidare kan även ursprungskemikalier (ammoniumnitrat och väteperoxid) och emulsioner baserade på dessa förekomma på det område där sprängningarna genomförs.

Föreskrifterna från Myndigheten för civilt försvar nedan kan därför vara tillämpliga, och finns att ladda ner på Myndigheten för civilt försvars webbplats.

- [MCFFS 2026:4 om hantering av explosiva varor 10 kap §§ 35-41](#)
- [MSBFS 2018:13 om hantering av ammoniumnitratemulsioner, -suspensioner och -geler \(ANE\)](#)
- [SÄIFS 1995:6 om hantering av ammoniumnitrat](#)